

Grunder för fristående examen

SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE 2010

FÖRESKRIFT 60/011/2010

Grunder för fristående examen

SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE 2010

FÖRESKRIFT 60/011/2010

© Utbildningsstyrelsen

Föreskrifter och anvisningar 2010:32

ISBN 978-952-13-4690-3 (hft)

ISBN 978-952-13-4691-0 (pdf)

ISSN-L 1798-8977

ISSN 1798-8977 (print)

ISSN 1798-8985 (online)

www.utbildningsstyrelsen.fi

Kopijyvä Oy Esbo 2011

FÖRESKRIFT

16.12.2010

60/011/2010

Giltighetstid: **fr.o.m. 1.1.2011 tillsvidare**

De stadganden på vilka befogenheten
att utfärda föreskriften bygger på
L 631/98, 13 § 2 mom

Upphäver UBS:s föreskrifter
1.8.2006 nr 37/011/2006

Ändrar Utbildningsstyrelsens föreskrift

-

GRUNDERNA FÖR SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE

Utbildningsstyrelsen har beslutat om grunderna för specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade. Examensgrunderna ska iakttas fr.o.m. 1.1.2011. Examensprestationer som påbörjats innan föreskriftens i kraftträdande kan fullföljas enligt grunderna av den 1.8.2006 nr 37/011/2006 t.o.m. 31.12.2012 .

Examenskommissionen och examensarrangören kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

När utbildning som förbereder för en fristående examen anordnas, beslutar utbildningsanordnaren om innehållet i utbildningen och ordnandet av utbildningen i enlighet med examensgrunderna. Den som deltar i utbildningen skall som en del av utbildningen beredas möjlighet att avlägga en fristående examen.

Generaldirektör

Timo Lankinen

Undervisningsråd

Anne Mårtensson

BILAGA

Specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade 2010

INNEHÅLL

1	FRISTÅENDE EXAMINA	7
1.1	Anordnande av fristående examina	7
1.2	Avläggande av fristående examen	7
1.3	Grunderna för fristående examen.....	7
1.4	Personlig tillämpning i fristående examen.....	7
1.5	Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen.....	8
1.6	Betyg.....	8
1.7	Utbildning som förbereder för fristående examen.....	9
2	UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE	9
2.1	Examensdelarna	9
3	KRAVEN PÅ YRKESSKICKLIGHET I SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN	10
A.	Obligatoriska examensdelar.....	11
3.1	Arbete i ett tolkservicesystem	11
3.2	Tolkning och kännedom om kommunikationsstörningar	15
3.3	Tolkning och användning av kommunikationshjälpmedel.....	19
B.	Valfri examensdel	24
3.4	Företagsamhet.....	24
	Bilaga	
	Arbetsbeskrivningen för den som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade	29

1 FRISTÅENDE EXAMINA

1.1 Anordnande av fristående examina

Examenskommissionerna som tillsätts av Utbildningsstyrelsen och består av representanter för arbetsgivare, arbetstagare, lärare och vid behov självständiga yrkesutövare ansvarar för anordnandet och övervakningen av fristående examina samt utfärdar examensbetyg. Examenskommissionerna gör ett avtal om anordnande av fristående examina med utbildningsanordnarna och vid behov med andra sammanslutningar och stiftelser. Fristående examina kan inte anordnas utan giltigt avtal med examenskommissionen.

1.2 Avläggande av fristående examen

Fristående examen avläggs genom att examinanderna vid examenstillfällena i praktiska arbetsuppgifter påvisar det kunnande som förutsätts i examensgrunderna. Varje examensdel ska bedömas skilt för sig. Bedömningen görs som ett samarbete mellan representanter för arbetsgivare, arbetstagare och undervisningssektorn. Inom branscher där det är vanligt med självständiga yrkesutövare tas även denna part i beaktande vid valet av bedömare. Bedömningen godkänns slutligen av examenskommissionen. Examensbetyg kan beviljas då examinanden har avlagt alla examensdelar som krävs med godkänt vitsord.

1.3 Grunderna för fristående examen

I examensgrunderna fastställs vilka delar och eventuella kompetensområden som hör till examen, uppbyggnaden av examen, den yrkesskicklighet som krävs i de olika examensdelarna, bedömningsgrunderna (målen och kriterierna för bedömningen) samt sätten att påvisa yrkesskicklighet.

En examensdel utgör ett delområde inom yrket som går att avskilja från den naturliga arbetsprocessen till en självständig helhet som kan bedömas. Kraven på yrkesskicklighet som beskrivs i de olika examensdelarna koncentrerar sig på de centrala funktionerna och verksamhetsprocesserna inom yrket samt på yrkespraxis inom den aktuella branschen. De omfattar även färdigheter som allmänt behövs i arbetslivet, till exempel sociala färdigheter.

Målen och kriterierna för bedömningen är härledda ur kraven på yrkesskicklighet. Målen för bedömningen anger de kunskapsområden som man vid bedömningen fäster särskild vikt vid. Definitionen av dessa mål underlättar också bedömningen av den aktuella arbetsprocessen. Bedömningen ska täcka alla de mål för bedömning som beskrivs i examensgrunderna. Kriterierna för bedömningen bestämmer den kvalitativa och kvantitativa nivån på en godkänd prestation.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet innehåller preciserande anvisningar om avläggandet av examen. Yrkesskickligheten påvisas i allmänhet i autentiska arbetsuppgifter. Sätten att påvisa yrkesskicklighet kan innehålla direktiv för bl.a. hur en examensprestation vid behov kan kompletteras så att alla krav på yrkesskicklighet blir beaktade.

1.4 Personlig tillämpning i fristående examen

Utbildningsstyrelsen har utfärdat en särskild föreskrift om individuell tillämpning.

1.5 Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen

Vid bedömning av yrkesskickligheten är det viktigt att ingående och noggrant granska hur examinanderna visar att de kan det som examensgrunderna förutsätter i kraven på yrkesskicklighet för den aktuella examensdelen. Vid bedömningen tillämpas de bedömningskriterier som fastställts i examensgrunderna. Bedömarna ska mångsidigt använda sig av olika och i första hand kvalitativa bedömningsmetoder. Används endast en metod, blir resultatet inte nödvändigtvis tillförlitligt. Vid bedömningen beaktas bransch- och examensspecifika särdrag i enlighet med examensgrunderna. Om examinanderna har tillförlitliga utredningar om tidigare påvisat kunnande, granskar bedömarna hur de motsvarar kraven på yrkesskicklighet i examensgrunderna. Bedömarna föreslår för examenskommissionen att kunnandet erkänns som en del av examensprestationen. Examenskommissionen fattar det slutliga beslutet om erkännande av tidigare påvisat kunnande som tillförlitligt utretts.

Bedömning av yrkesskicklighet är en process där insamling av bedömningsmaterial och dokumentering av bedömning spelar en viktig roll. Representanter för arbetslivet och lärare gör på trepartsbasis en noggrann och mångsidig bedömning. Examinanderna ska klart och tydligt få veta hur bedömningsgrunderna tillämpas i deras eget fall. De ska också ges möjlighet att själva bedöma sina prestationer. Examensarrangören gör upp ett bedömningsprotokoll över examensprestationen för den aktuella examensdelen som undertecknas av bedömarna. Till en bra bedömningsprocess hör också att efter detta ge examinanderna respons på prestationerna. Det slutliga bedömningsbeslutet fattas av examenskommissionen.

Bedömare

De personer som bedömer examinandernas yrkesskicklighet ska ha god yrkeskunskap inom det aktuella området. Examenskommissionen och examensarrangören kommer överens om bedömarna i avtalet om anordnande av fristående examen.

Rättelse av bedömning

Examinanderna kan inom lagstadgad tid anhålla om rättelse av bedömning av den examenskommission som ansvarar för den aktuella examen.

En skriftlig begäran om rättelse riktas till examenskommissionen. Examenskommissionen kan efter att ha hört bedömarna besluta om en ny bedömning. Det går inte att genom besvär anhålla om ändring av examenskommissionens beslut som gäller rättelse av bedömning.

1.6 Betyg

Examenskommissionen beviljar examensbetyg och betyg för en eller flera avlagda examensdelar. Betyg över deltagande i förberedande utbildning ges av utbildningsanordnaren. Utbildningsstyrelsen har utfärdat direktiv om vilka uppgifter som ska framgå ur betyg för fristående examina, utbildning som förbereder för fristående examen och läroavtalsutbildning.

Betyg för en eller flera examensdelar ges på begäran. Examensbetyget, liksom betyget för en eller flera avlagda examensdelar, undertecknas av en representant för examenskommissionen och en representant för examensarrangören.

En anteckning om avlagd fristående examen i ett av Utbildningsstyrelsen godkänt yrkesbevis är ett intyg över avlagd examen som är jämförbart med ett examensbetyg. Examensarrangören skaffar och undertecknar yrkesbeviset. Yrkesbeviset är avgiftsbelagt för examinandena.

1.7 Utbildning som förbereder för fristående examen

Det går inte att ställa förhandsvillkor om deltagande i utbildning på dem som deltar i fristående examina. Examina avläggs ändå huvudsakligen i samband med förberedande utbildning. Förberedande utbildning ska anordnas i enlighet med examensgrunderna. Utbildningen och examenstillfällena ska planeras utgående från examensdelarna. Den som deltar i utbildning som förbereder för fristående examen ska ges möjlighet att delta i examenstillfällena och avlägga fristående examen som en del av utbildningen.

2 UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE

2.1 Examensdelarna

Specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade består av tre (3) obligatoriska examensdelar. I examen ingår också en valfri examensdel. Examen är slutförd när alla obligatoriska examensdelar är avlagda med godkänt vitsord.

Tabell 1. Specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade består av följande examensdelar:

Specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade
Obligatoriska delar
3.1 Arbete i ett tolkservicesystem
3.2 Tolkning och kännedom om kommunikationsstörningar
3.3 Tolkning och användning av kommunikationshjälpmedel
Valfri examensdel
3.4 Företagsamhet

3 KRAVEN PÅ YRKESKICKLIGHET I SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN

Den yrkesskicklighet som krävs i specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade förutsätter en specialkompetens och innebär att examinanden tolkar en talhandikappad persons meddelanden för en annan person eller förtydligar den andra personens meddelanden för den talhandikappade med hjälp av kommunikationsmetoder som stöder och ersätter tal. Den centrala kompetensen vid tolkning utgörs av arbete i ett tolkservicesystem, kännedom om kommunikationsstörningar och användning av kommunikationshjälpmedel.

Varje utbildningsanordnare sörjer i enlighet med examensgrunderna för Specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade för att personlig tillämpning genomförs vid ansökan till och avläggande av Specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade och till utbildning som förbereder för den samt vid förvärvande av behövlig yrkesskicklighet. Om examinanden inte deltar i den förberedande utbildningen sörjer examensanordnaren för den personliga tillämpningen. Den personliga tillämpningen dokumenteras i ett för ändamålet avsett dokument som uppdateras i takt med att examensprocessen framskrider.

Den yrkesskicklighet som krävs i examensgrunderna påvisas i regel i en autentisk arbetsituation vid en personligt tillämpad examenssituation utgående från planen för anordnande av Specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade som examenskommissionen godkänt, varvid examinanderna heltäckande påvisar den yrkesskicklighet som examensgrunderna förutsätter.

Specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade bedöms en examensdel i sänder så att examinandernas yrkesskicklighet jämförs med kraven på yrkesskicklighet för ifrågavarande examensdel. Examinanderna påvisar vid examenstillfället sin omdömesförmåga och att de kan lära sig av sina erfarenheter, visa nytänkande i fråga om verksamhetssätten och ta nya verksamhetssätt i bruk. Vid examenstillfällena påvisar examinanderna en färdighet och förmåga att tillämpa sitt kunnande i föränderliga situationer och verksamhetsmiljöer.

Efter varje examenstillfälle bedömer och dokumenterar bedömaren eller bedömarna den yrkesskicklighet som examinanderna påvisar i relation till kraven på yrkesskicklighet för examensdelen samt till målen och kriterierna för bedömningen. Examinandens självvärdering är en väsentlig del av examensprestationen. En separat responsdiskussion som anordnas efter examenstillfället är en del av en god bedömningsprocess.

Vid ett enskilt examenstillfälle räcker det med att en representant från den trepartsbaserade bedömningsgruppen utför bedömningen. Hela den trepartsbaserade bedömningsgruppen bör delta i utvärderingssamtalet som gäller hela examensdelen. Efter att alla examenstillfällena som ingår i examensdelen har slutförts hålls ett utvärderingssamtal, i vilket alla tre parter deltar tillsammans med examinanderna, det vill säga

- en erfaren sakkunnig i förmans- eller motsvarande ställning som representant för arbetsgivaren
- en erfaren sakkunnig som representant för arbetstagarna
- en representant från läroinrättningen.

Vid diskussionen bedömer de tillsammans examinandens yrkeskompetens enligt kraven på yrkesskicklighet samt målen och kriterierna för bedömningen. Examinanden presenterar sin självvärdering i anslutning till den egna yrkesskickligheten och hur den har påvisats. Som avslutning på utvärderingssamtalet håller bedömningsgruppen ett möte där den fattar beslut om examensdelen ska godkännas eller underkännas samt ger ett skriftligt utlåtande om detta.

Kraven på yrkesskicklighet som baseras på uppgifts- och kompetensområdena i arbetslivet definieras och under dem anges målen för bedömningen som härleds ur kraven på yrkesskicklighet. Målen för bedömningen anger de kompetensområden som är centrala för yrkesskickligheten och som ges särskild uppmärksamhet vid bedömningen. Bredvid målen för bedömningen beskrivs bedömningskriterierna, som anger den godkända kvalitativa och kvantitativa prestationsnivån. Det utgör grunden för om examensprestationen ska godkännas. Under kraven på yrkesskicklighet samt målen och kriterierna för bedömningen beskrivs hur examinanderna ska påvisa sin yrkesskicklighet och på vilket sätt bedömnarna utvärderar deras examensprestationer.

A. Obligatoriska examensdelar

3.1 Arbete i ett tolkservicesystem

Krav på yrkesskicklighet	
Examinanden kan iaktta den lagstiftning som styr tolkservice.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Iakttagande av förordningar i anslutning till tolkens ansvarsområde.	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utför sitt tolkningsarbete med beaktande av den centrala och nyaste lagstiftningen i anslutning till tolkservice för talhandikappade • utför sitt arbete sakkunnigt samt enligt författningar och bestämmelser • motiverar det samhälleliga berättigandet av tolkservice enligt Finlands grundlag • utnyttjar i sitt arbete lagen om tolkservice för personer med handikapp • beaktar Finlands handikappolitiska program i sin verksamhet • beaktar innehållet i förvaltningslagen • iakttar arbetarskyddslagen • håller sig à jour med förändringar i lagstiftningen och följer dem.

Examinanden kan arbeta i ett tolkservicesystem för talhandikappade.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Arbete i ett tolkservicesystem	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none">• bekantar sig väl med tolkservicesystemet ur beställarens, användarens och producentens synvinkel• tar i sitt arbete hänsyn till förändringar i tolkservicesystemet• sätter sig in i kriterierna för beviljande av tolkservice för talhandikappade och i ansökningsprocessen• bygger sitt arbete på lagstiftningen om tolkservice för talhandikappade, till exempel<ul style="list-style-type: none">– Finlands grundlag– lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården– lagen om patientens ställning och rättigheter– lagen om grundläggande utbildning– FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning– lagen om service och stöd på grund av handikapp• vägleder vid behov en talhandikappad person att söka tolkservice• fungerar vid behov som kundens tolk inom systemet för distanstolkning• bekantar sig med de stödtjänster i form av handikappservice och anpassningsträning som beviljas talhandikappade• bekantar sig med rehabiliteringslagstiftningen inom ramen för hjälpmedelsservice och rehabilitering av talhandikappade• tar reda på olika sätt att verka som producent av tolkservice för kunder• bedömer sina realistiska möjligheter och resurser att verka som företagare eller anställd• tar noggrant reda på offert- och avtalspraxis mellan den som beställer och den som producerar tjänster.

Examinanden kan verka i tolkservicenätverk för talhandikappade.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Nätverksarbete	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • verkar aktivt i nätverk för tolkar för talhandikappade • utnyttjar i sitt arbete som tolk mångsidigt sin kännedom om handikapporganisationer.
Samarbete	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • samarbetar professionellt med olika samarbetsparter • använder sin sakkunskap om tolkning i en mångprofessionell arbetsgrupp • samarbetar professionellt med olika instanser som ansvarar för kundens rehabilitering.
Examinanden kan instruera kunden om hur en taltolkningssituation går till.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Handledning i att arbeta med en tolk	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • redogör motiverat för tolkens roll och uppgifter för dem som deltar i en tolkningssituation • redogör för tolkens etiska principer för alla parter i en praktisk arbetssituation.
Examinanden kan kommunicera professionellt i tolkningssituationer.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Användning av professionell talkommunikation	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kommunicerar tydligt och lugnt samt har ett naturligt beteende • använder ett gott allmänspråk i sin kommunikation • anpassar individuellt sitt sätt att tala till åhöraren eller åhörarna.
Användning av klarspråk	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • använder vid behov klarspråk i muntlig kommunikation • använder vid behov klarspråk i skriftlig kommunikation.

Examinanden kan utveckla och upprätthålla sin yrkesskicklighet i tolkning.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Utvärdering och utveckling av eget arbete	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• utför sitt arbete med hänsyn till arbetslivets krav och dess förändringar samt utvecklar sin yrkesskicklighet enligt dem• skaffar tilläggs- och fortbildning för att uppdatera och utveckla sin yrkeskompetens• dimensionerar sitt arbete efter sina resurser• utnyttjar arbetshandledningens möjligheter för att utveckla och stödja sin yrkesskicklighet.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten i examensdelen **Arbete i ett tolkservicesystem** påvisas och utvärderas enligt examensgrunderna i autentiska arbetssituationer och tolkningssituationer. Examinanden planerar och genomför en informationssituation eller ett diskussionstillfälle där användare eller potentiella användare av tolkservice deltar. Examinanden bör handla kundinriktat i informationssituationen eller diskussionstillfället och med hänsyn till åhörarna.

Examinandens yrkesskicklighet påvisas i praktiska arbetsuppgifter och autentiska situationer i arbetslivet. Den kompletteras av examinandens självvärdering och övriga dokument som examinanden enligt avtalet om anordnande av yrkesprov har utarbetat och utvärderat samt eventuella övriga dokument som kompletterar examensprestationen. Detta krävs i sådana situationer där de praktiska arbetsuppgifterna inte uppfyller alla de krav på yrkesskicklighet som ställs i examensgrunderna.

3.2 Tolkning och kännedom om kommunikationsstörningar

Krav på yrkesskicklighet	
Examinanden kan i sin verksamhet beakta kommunikationsstörningar som kräver tolkning.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Kännedom om sjukdomar, handikapp och utvecklingsstörningar som orsakar motoriska talstörningar och beaktande av dessa i verksamheten	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• tar i tolkningsarbetet hänsyn till centrala drag i handikapp som orsakar motoriska talstörningar• tar i tolkningsarbetet hänsyn till centrala drag i sjukdomar som orsakar motoriska talstörningar• tar i tolkningsarbetet hänsyn till centrala drag i utvecklingsstörningar som orsakar motoriska talstörningar.
Kännedom om motoriska talstörningar och beaktande av dessa i verksamheten	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• beaktar i sin verksamhet motoriska talstörningar som orsakas av sjukdomar och handikapp samt utvecklingsstörningar.
Kännedom om sjukdomar och handikapp som orsakar störningar i den språkliga förmågan och beaktande av dessa i verksamheten	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• utför sitt arbete med beaktande av centrala drag i handikapp som orsakar störningar i den språkliga förmågan• utför sitt arbete med beaktande av centrala drag i sjukdomar som orsakar störningar i den språkliga förmågan.
Kännedom om störningar i den språkliga förmågan och beaktande av dessa i verksamheten.	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• utför sitt arbete med beaktande av sådana störningar i den språkliga förmågan som orsakas av sjukdomar och handikapp• utför sitt arbete med beaktande av sådana störningar i den språkliga förmågan som orsakas av utvecklingsstörning.

Examinanden kan använda olika tolkningsmetoder vid taltolkning för en kund.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Tolkning av otydligt tal	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• tolkar otydligt tal till förståeligt tal på ett ändamålsenligt sätt• tolkar ofullständig muntlig framställning till fullständiga meningar på ett ändamålsenligt sätt.
Användning av bliss-språket vid tolkning	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• utnyttjar sina kunskaper om bliss-språkets grammatik i sin verksamhet och förstår bliss-symbolernas konstruktion• tolkar ett meddelande på bliss-språket till talat eller skrivet språk• översätter eller tolkar talat eller skrivet språk till bliss-språket.
Användning av skrivet språk vid tolkning	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• tolkar kundens skrivna meddelande till förståeligt tal (skriftkommunikator, alfabetstavla, fingeralfabet osv.)• tolkar en text som består av enstaka skrivna ord eller i övrigt ofullständiga uttryck till tal• använder skrift som stöd för mottagning av kundens meddelande.

Examinanden kan iaktta de etiska principerna för tolkens arbete.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Iakttagande av etiska principer	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• visar med sin verksamhet sitt professionella ansvar som förmedlare av andra människors meddelanden och budskap• utför sitt arbete omsorgsfullt och med hänsyn till tystnadsplikten• beaktar kundens självbestämmanderätt i sin verksamhet• handlar opartiskt och med respekt för alla parter• framför inte sina personliga attityder och åsikter och låter inte dem påverka tolkningens kvalitet• tar bara emot tolkuppdrag som motsvarar den egna kompetensen och som ingår i den egna arbetsbeskrivningen

	<ul style="list-style-type: none"> • avbryter vid behov tolkningen på goda grunder.
Examinanden kan förbereda sig inför en tolkningssituation.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Förberedelse inför en tolkningssituation.	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • bekantar sig med kundens kommunikationsbehov och kommunikationsmetod på ett ändamålsenligt sätt • kommer på förhand överens om tillvägagångssätten vid tolkningen och tolkningssituationen • tar på förhand omsorgsfullt reda på tolkningsuppgiften och -situationen • skaffar på ett ändamålsenligt sätt det material och den information som behövs för tolkningsuppgiften • producerar vid behov det kommunikationsmaterial som behövs i tolkningssituationen • ser till att kundens kommunikationshjälpmedel fungerar och är tidsenliga • beaktar faktorer som underlättar kommunikationen.
Examinanden har de tolkningsfärdigheter som behövs vid tolkning.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Behärskande av tolkningsfärdigheter.	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar och beaktar olika kommunikations- och verksamhetsmiljöer i tolkningsarbetet • kontrollerar innehållet i kundens meddelande och rättar vid behov sin tolkning • tolkar meddelandena utan att ändra på deras innehåll • handlar på det sätt som tolkningssituationen kräver • använder det stödmaterial som behövs i tolkningssituationen • redogör för sin roll i tolkningssituationen för de övriga parterna • beaktar betydelsen av kroppsställningar och övriga miljöfaktorer som påverkar kommunikationen • stöder vid behov kundens kommunikation

	<ul style="list-style-type: none"> • ser till att klientens kommunikationshjälpmedel fungerar och finns tillgängliga • ber klienten om omedelbar respons på tolkningssituationen • kombinerar olika tolkningsmetoder på ett lämpligt sätt beroende på situationen och kundens behov.
Examinanden är förtrogen med professionell kommunikation vid tolkning för en kund.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Användning av professionell talkommunikation	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kommunicerar tydligt och lugnt i en tolkningssituation • använder ett gott språk på svenska eller finska samt vid behov också på ett främmande språk i enlighet med sina arbetsuppgifter.
Examinanden kan iaktta arbetssäkerhet och sköta sin arbets- och funktionsförmåga.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Iakttagande av arbetarskyddet	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar och förutser arbetarskyddsrisiker i anslutning till tolkningssituationen • sörjer för arbetarskyddet på ett lämpligt sätt i en tolkningsuppgift.
Upprätthållande av arbets- och funktionsförmågan	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder ergonomiskt riktiga arbetsmetoder i sitt arbete • upprätthåller sin psykiska och fysiska arbets- och funktionsförmåga på ett ändamålsenligt sätt.
Examinanden kan utveckla och upprätthålla sin yrkesskicklighet.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Utvärdering och utveckling av det egna arbetet	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvärderar mångsidigt sitt arbete, sina arbetsmetoder och sitt behov av utveckling samt söker den handledning som behövs för detta • beaktar ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer i sitt arbete • söker den handledning som behövs i frågor som berör klientens kommunikation.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten i examensdelen **Tolkning och kännedom om kommunikationsstörningar** påvisas och utvärderas enligt examensgrunderna i autentiska arbetsituationer och tolkningssituationer. Tolkningsskuden bör väljas enligt den kommunikationsmetod som han eller hon använder. Det centrala vid påvisandet av yrkesskickligheten är att fungera i rollen som tolk och att behärska tolkningsfärdigheter och tolkningsmetoder med beaktande av kundens talhandikapp.

Examinandens yrkesskicklighet påvisas i praktiska arbetsuppgifter och autentiska situationer i arbetslivet. Den kompletteras av examinandens självvärdering och övriga dokument som examinanden enligt avtalet om anordnande av yrkesprov har utarbetat och utvärderat samt eventuella övriga dokument som kompletterar examensprestationen. Detta krävs i sådana situationer där de praktiska arbetsuppgifterna inte uppfyller alla de krav på yrkesskicklighet som ställs i examensgrunderna.

3.3 Tolkning och användning av kommunikationshjälpmedel

Krav på yrkesskicklighet	
Examinanden kan i sin verksamhet beakta kommunikationsstörningar som kräver tolkning.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Kännedom om kommunikationsstörningen hos en kund som behöver tolkning samt det handikapp, den sjukdom eller utvecklingsstörning som orsakar störningen.	Examinanden <ul style="list-style-type: none">utför sitt arbete med beaktande av kommunikationsstörningen hos en kund som behöver tolkningutför sitt arbete med beaktande av det handikapp eller den sjukdom som har orsakat kommunikationsstörningen hos en kund som behöver tolkningutför sitt arbete med beaktande av övriga symtom på sjukdomar eller handikapp som påverkar kundens kommunikationsförmåga (till exempel sensoriska funktionshinder, neuropsykologiska bristsymtom).
Examinanden kan använda olika tolkningsmetoder vid tolkning för en kund.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Användning av grafiska tecken och bilder vid tolkning.	Examinanden <ul style="list-style-type: none">sätter sig in i de vanligaste symbolsystemen och bildbiblioteken som används i Finlandtolkar ett meddelande som har produ-

	<p>cerats med hjälp av symboler och bilder till talat eller skrivet språk</p> <ul style="list-style-type: none"> • tolkar ett talat meddelande på ett ändamålsenligt sätt med hjälp av symboler och bilder • använder bilder och grafiska tecken på olika sätt (till exempel kommunikationstavlor och bildalbum, bildstrukturer).
Användning av stödtecken vid tolkning	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar 500 vardagliga stödtecken i sitt arbete • tolkar flytande ett meddelande som har producerats med hjälp av stödtecken till talat språk • tolkar flytande ett talat meddelande med hjälp av stödtecken.
Användning av ritning vid tolkning	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder ritning på ett ändamålsenligt sätt för att förtydliga ett meddelande för kunden • tolkar en kunds ritning på ett förståeligt sätt för den andra parten • använder ritade alternativ på ett kundorienterat sätt vid tolkning.
Examinanden kan iaktta de etiska principerna för tolkningsarbete.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Iakttagande av etiska principer	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • visar med sin verksamhet sitt professionella ansvar som förmedlare av andra människors meddelanden och budskap • utför sitt arbete omsorgsfullt med hänsyn till tystnadsplikten • beaktar kundens självbestämmanderätt i sin verksamhet • handlar opartiskt och med respekt för alla parter • framför inte sina personliga attityder och åsikter och låter inte dem påverka tolkningens kvalitet • tar bara emot tolkuppdrag som motsvarar den egna kompetensen och som ingår i den egna arbetsbeskrivningen • avbryter vid behov tolkningen på goda grunder.

Examinanden kan förbereda sig inför en tolkningssituation.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Förberedelse inför en tolkningssituation.	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• bekantar sig med kundens kommunikationsbehov och kommunikationsmetod• kommer överens med kunden om tillvägagångssätten vid tolkningen och tolkningssituationen• tar på förhand reda på tolkningsuppgiften och -situationen• skaffar det material och den information som behövs för tolkningsuppgiften• producerar det kommunikationsmaterial som behövs i tolkningssituationen• ser till att kundens kommunikationshjälpmedel fungerar och är tidsenliga• beaktar faktorer som underlättar kommunikationen.

Examinanden har de tolkningsfärdigheter som behövs i tolkningsarbetet.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Behärskande av tolkningsfärdigheter	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• identifierar och beaktar olika kommunikations- och verksamhetsmiljöer i tolkningsarbetet• kontrollerar innehållet i kundens meddelande och korrigerar vid behov sin tolkning• tolkar meddelandena utan att ändra på deras innehåll• handlar på det sätt som tolkningssituationen kräver• använder det stödmaterial som behövs i tolkningssituationen• redogör vid behov för sin roll i tolkningssituationen för de övriga parterna• beaktar betydelsen av kroppsställningar och övriga miljöfaktorer som påverkar kommunikationen• stöder vid behov kundens kommunikation• ser till att klientens kommunikationshjälpmedel fungerar och finns tillgängliga• ber klienten om omedelbar respons på

	<p>tolkningssituationen</p> <ul style="list-style-type: none"> • kombinerar olika tolkningsmetoder på ett lämpligt sätt beroende på situationen och kundens behov.
Examinanden kan använda kommunikationshjälpmedel vid tolkning för en kund.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Användning av kommunikationsapparater vid tolkning	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder några olika typer av kommunikationsapparater i sitt arbete (till exempel för ett eller flera meddelanden, skriftbaserade) • har grundläggande färdigheter i användning av kommunikationsapparater • använder kommunikationsapparater på ett ergonomiskt sätt.
Användning av ett databaserat kommunikationsprogram vid tolkning	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • sätter sig in i de vanligaste kommunikationsprogrammen i Finland och i deras användning • bearbetar innehållet, konstruktionen och funktionen i ett kommunikationsprogram inför en tolkningssituation.
Användning av symbol- och verktygsprogram vid tolkning	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder de vanligaste programmen för symbolverktyg i Finland • konstruerar en symbol- eller bildtavla med hjälp av ett kartritningsprogram.
Användning av hjälpmedel i anslutning till dataanvändning	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder de vanligaste hjälpmedel som ersätter musen och tangentbordet • använder de vanligaste hjälpprogrammen i anslutning till dataanvändning (till exempel talsyntes, skärmavläsning, videokonferensprogram, distanstolkningsprogram).
Olika sätt att använda kommunikationshjälpmedel och pekande vid tolkning	<p>Examinanden</p> <p>använder kommunikationstavlor och olika sätt att peka vid tolkning (pekande, scanning, auditiv scanning)</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar olika sätt att styra de tekniska kommunikationshjälpmedel som behövs vid tolkning.

Examinanden kan stödja kundens olika kommunikationsmiljöer vid användning av kommunikationsmetoder.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Stödjande av kommunikationsmiljön vid användning av alternativ och kompletterande kommunikation som stödjer och ersätter tal	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• handlar professionellt i samarbetet med sakkunniga inom branschen• stödjer sammanslutningar till genuin och engagerad växelverkan, där klienten tas i beaktande• handlar på ett sätt som främjar och utvecklar sammanslutningen och kommunikationsmiljön• föregår själv med gott exempel på goda kommunikationsmetoder.

Examinanden kan kommunicera professionellt vid tolkning för en kund.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Användning av professionell talkommunikation vid tolkning	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• kommunicerar tydligt och lugnt i en tolkningssituation• använder både muntligt och skriftligt ett gott språk på svenska eller finska• använder vid behov klarspråk både i muntlig och skriftlig kommunikation.
Utnyttjande av helhetskommunikation vid tolkning	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• beaktar icke-språklig kommunikation (naturligt kroppsspråk) vid tolkning• utnyttjar stödmaterial och föremål som stöder kommunikationen vid tolkning• utnyttjar medvetna gester och överenskomna tecken vid tolkning.

Examinanden kan utveckla och upprätthålla sin yrkesskicklighet.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Utvärdering och utveckling av eget arbete	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• ber vid behov om handledning i frågor som gäller kundens kommunikation• samarbetar med organ som ansvarar för hjälpmedelsservice inom kommunikation• håller sig à jour med utvecklingen inom hjälpmedelsbranschen och uppdaterar sina kunskaper om användning av hjälpmedel

	<ul style="list-style-type: none"> • utför sitt arbete aktivt, flexibelt och ansvarsfullt • kan lösa problem och handla innovativt.
--	---

Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten i examensdelen **Tolkning och användning av kommunikationshjälpmedel** påvisas och utvärderas enligt examensgrunderna i autentiska arbetsituationer och tolkningssituationer. Tolkningsskuden bör väljas enligt den kommunikationsmetod som han eller hon använder. Det centrala vid påvisandet av yrkesskickligheten är att fungera i rollen som tolk och att behärska tolkningsfärdigheter och tolkningsmetoder samt med beaktande av kommunikationsmiljön. Examinanden påvisar sitt behärskande av symbol- och verktygsprogram genom att utarbeta en för situationen lämplig kommunikationstavla.

Examinandens yrkesskicklighet påvisas i praktiska arbetsuppgifter och autentiska situationer i arbetslivet. Den kompletteras av examinandens självvärdering och övriga dokument som examinanden enligt avtalet om anordnande av yrkesprov har utarbetat och utvärderat samt eventuella övriga dokument som kompletterar examensprestationen. Detta krävs i sådana situationer där de praktiska arbetsuppgifterna inte uppfyller alla de krav på yrkesskicklighet som ställs i examensgrunderna.

B. Valfri examensdel

3.4 Företagsamhet

Krav på yrkesskicklighet	
Examinanden kan bedöma sina personliga förutsättningar och färdigheter att verka som företagare inom branschen.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Bedömning av egna förutsättningar att verka som företagare	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har personliga förutsättningar att lyckas som företagare samt analyserar och bedömer sina värderingar och sin beredskap att verka som företagare • utarbetar med hjälp av sakkunniga en utvecklingsplan för att verka som företagare.
Utarbetande, testning, utvärdering och utveckling av en affärsidé	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utnyttjar sakkunnigtjänster vid inledandet av affärsverksamheten • beaktar principerna för etiskt hållbar företagsamhet vid planeringen av verksamheten

	<ul style="list-style-type: none"> • utarbetar och produktifierar företagets affärsidé • bedömer hur väl affärsidén fungerar.
Examinanden kan utarbeta en affärsverksamhetsplan.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Kännedom om tolkningsverksamhet och verksamhetsmiljön	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • redogör för olika företagsformer och ansvarsfrågorna i anslutning till dem (firma, öppet bolag, kommanditbolag, aktiebolag, andelslag) • bekantar sig med olika aktörer som producerar tolktjänster för talhandikappade och med trenderna inom branschen.
Kännedom om marknaden	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan i sin verksamhet beakta konkurrenssituationen och konkurrenterna på marknaden • identifierar eventuella risker med affärsverksamheten och deras effekter • utnyttjar marknadsföringskommunikation.
Beaktande av kundernas krav och förväntningar	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • verkar inom kundservice, tar hänsyn till kundens och övriga samarbetsparters åsikter samt utvecklar verksamheten enligt dem • utvecklar nya former av tjänster • beaktar kundprocesser i sin helhet.
Utarbetande av en lönsamhetskalkyl	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utnyttjar sakkunnigtjänster vid utarbetandet av en lönsamhetskalkyl • utarbetar en lönsamhetskalkyl för företaget • prissätter sina produkter och tjänster med hänsyn till marknadsfaktorerna • kan vid utarbetandet av lönsamhetskalkyler beakta skillnaden mellan omsättning och beskattningsbar inkomst samt mervärdesskattesystemets betydelse.
Utredande av finansieringsalternativ	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utnyttjar sakkunnigtjänster vid utredning av olika finansieringsalternativ • redogör för olika former av finansiering av företagsverksamhet samt för eventuella

	stödformer och finansieringskällor i anslutning till företagets finansiering.
Marknadsföringsplan och dess uppföljning	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • utnyttjar sakkunnigtjänster vid utarbetandet av en marknadsföringsplan • utarbetar en skriftlig marknadsföringsplan och budget.
Tillämpning av principerna för konkurrensutsättning	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • utnyttjar sakkunnigtjänster vid utredning av principerna för konkurrensutsättning • redogör för innehållet i upphandlingsprocessen och offertförfrågan • lämnar en offert.
Anmälningar som krävs när ett företag startas	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • utnyttjar vid behov sakkunniga i aktuella frågor när ett företag startas • gör en anmälan till skatteförvaltningen och handelsregistret.
Beaktande av lagstadgade och frivilliga försäkringar	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • gör anmälningar till försäkringsbolaget i anslutning till företagsamhet (FöPL) • redogör för förfaranden i anslutning till teckning av kund- eller patient-, olycks- och arbetslöshetsförsäkring.
Examinanden kan verka som företagare och beakta centrala författningar inom social- och hälsovården.	
Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Lagenlig verksamhet.	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • handlar enligt författningar som styr företagsverksamhet inom social- och hälsovården <ul style="list-style-type: none"> – lag om tillsyn över privat socialservice – lag om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården – mervärdesskattelagen – bokföringslagen – arkivlagen – lag om offentlig upphandling – lag om servicesedlar inom social- och hälsovården • håller sig à jour med förändringar i lagar och förordningar som styr företagsverksamhet inom social- och hälsovården.

Examinanden kan skapa och upprätthålla kund- och samarbetsnätverk som stöd för sin verksamhet.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Upprättande av samarbete och nätverk	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• söker aktivt samarbetsparter och samarbetar med olika aktörer• utnyttjar nätverket inom sin bransch• utnyttjar sin nätverkskompetens i sitt arbete och delar med sig av sin kunskap till övriga nätverksaktörer• utnyttjar fortbildning för företagare.

Examinanden kan använda sakkunnigtjänster i olika skeden av företagsverksamhetens utveckling.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Användning av sakkunnigtjänster.	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• söker fram nödvändig information och utnyttjar sakkunnigtjänster vid inledandet av företagsverksamheten och i verksamhetens olika skeden.
Mottagande av respons.	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• tar emot respons på ett professionellt sätt.• utnyttjar responsen för att utveckla sina företagarfärdigheter.

Examinanden kan i egenskap av företagare sköta sin arbetshälsa.

Mål för bedömningen	Bedömningskriterier
Att sköta sin arbetshälsa.	Examinanden <ul style="list-style-type: none">• beaktar arbetshälsans betydelse i företagsverksamheten• sköter sin egen arbetshälsa.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten i examensdelen **Företagsamhet** påvisas och utvärderas i autentiska arbetsituationer genom att examinanden gör upp en preliminär affärsverksamhetsplan för ett företag. Planen kompletteras vid behov med utredningar och beräkningar av förutsättningar och risker med verksamheten.

Yrkesprovet fördjupas med ett utvärderingssamtal med sakkunniga, där man på basis av dokument och utvärderingar preciserar den potentiella företagarens förmåga att fungera som företagare och förutsättningar att besluta om ett eventuellt etablerande av företagsverksamhet.

Det centrala vid påvisandet av yrkesskickligheten är att den bör påvisas i praktiska arbetsuppgifter och autentiska arbetssituationer enligt examensgrunderna. Yrkesskickligheten kompletteras av examinandens självvärdering och övriga dokument som examinandens enligt avtalet om anordnande av yrkesprov har utarbetat och utvärderat samt eventuella övriga dokument som kompletterar examensprestationen. Detta krävs i sådana situationer där de praktiska arbetsuppgifterna inte uppfyller alla de krav på yrkesskicklighet som ställs i examensgrunderna.

Bilaga

Arbetsbeskrivningen för den som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade

Beskrivning av yrkesbranschen och verksamhetsmiljön

De som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade har ett arbete som kräver specialkompetens. Rätten till tolkservice för talhandikappade grundar sig på Finlands grundlag om rätt till jämlikhet och tolknings- och översättningshjälp på grund av handikapp. Lagen om tolkningstjänst för handikappade personer ger förutom hörsel- och hörselsynskadade även talhandikappade personer en subjektiv rätt till tolkservice. Enligt lagen kan en kund få denna service i sådana situationer där han eller hon behöver den, det vill säga kunden har rätt att bestämma i vilka situationer han eller hon vill använda en tolk. Vid sidan av arbete och studier kan tolkservice användas för uträttande av ärenden, samhälleligt deltagande, fritidsintressen osv.

Tolkningstjänst för talhandikappade beviljas av Fpa enligt lagen om tolkningstjänst för handikappade personer. Förutsättningen för att kunna beviljas tolkningstjänst är att kunden har en fungerande kommunikationsmetod och att han eller hon förmår uttrycka sina önskemål. Graden av talhandikapp och lämpligheten av den alternativa och kompletterande kommunikationsmetod tal bedöms av en talterapeut. Den nytta som kunden har av tolkningstjänsten bedöms av en sakkunnig inom social- och hälsovården eller någon annan sakkunnig som är insatt i kundens tolkningsbehov eller i den kommunikationsmetod som kunden använder.

En tolk för talhandikappade kan fungera som producent av tolktjänster enligt lagen om tolkningstjänst för talhandikappade men också enligt andra lagar. Förutom Fpa kan till exempel olika förvaltningsområden, rättsväsendet, läroinrättningar, skolor, privata föreningar eller övriga instanser fungera som beställare av tolktjänster för talhandikappade och som arbetsgivare.

De som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade tolkar en talhandikappad persons meddelanden för en annan person. De förtydligar vid behov den andra personens meddelanden för den talhandikappade med hjälp av alternativa och kompletterande kommunikationsmetoder. Dessutom kan de som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade instruera den talhandikappade klientens närmiljö om särdragen i dennas kommunikation.

Beskrivning av yrkeskompetensen

Personer som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade arbetar utgående från värderingarna inom social- och hälsovården och de etiska principerna för tolkservice för talhandikappade. Arbetet kräver flexibilitet, förmåga att anpassa sig till varierande arbetsuppgifter och till handledning av sakkunniga. De som har avlagt denna examen samarbetar med klienten och vid behov med andra sakkunniga och klientens närmaste. De känner till lagstiftningen och det servicesystem som branschen styrs av.

De som har avlagt denna examen kan i sitt arbete beakta den funktionella störning som förorsakas av talhandikappet. De visar att de förstår klientens rätt att kommunicera samt klientens kommunikationsbehov och kommunikationsmöjligheter. Examinanderna kan utnyttja och tillämpa de kommunikationsmetoder som klienten använder som stöd och ersättning för tal. De använder manuella och tekniska hjälpmedel för kommunikation i sitt arbete. Sociala färdigheter och färdigheter i växelverkan är viktiga i arbetet. De som har avlagt examen har goda färdigheter i muntlig och skriftlig framställning. De kan handleda, stödja och uppmuntra talhandikappade och deras omgivning.

De som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade kan utvärdera sitt eget arbete kritiskt och verka i tolkservicenätverk. För att kunna utveckla yrkesskickligheten måste arbetstagarna ha en förmåga och vilja att kontinuerligt utvärdera sin verksamhet, utveckla kvaliteten på arbetet och arbetsmetoderna samt be om den arbetshandledning som behövs.

Tryckt
ISBN 978-952-13-4690-3 (hft.)
ISSN 1798-8977

Online
ISBN 978-952-13-4691-0
ISSN 1798-8985

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.